

Teologian ja uskonntutkimuksen koe 2022

OSA 1

Kysymys kokeessa jaetusta aineistosta: Kolme kuvausta Jeesuksen syntymästä.

Aineisto on poistettu tekijänoikeussyistä.

Tehtävä 1.1.

Kokeessa jaettavaan aineistoon kuuluu kolme kuvausta Jeesuksen syntymästä. Jaakobin protoevankeliumi on varhaiskristillinen teksti, joka kuvaa Marian syntymää ja lapsuutta sekä Jeesuksen syntymää. Teksti ajoitetaan yleensä vuosien 150–250 jaa. välille. Matteuksen ja Luukkaan evankeliumit kuuluvat Uuteen testamenttiin ja ne ajoitetaan yleensä vuosiin 80–100 jaa. Miten Jaakobin protoevankeliumi hyödyntää Matteuksen ja Luukkaan evankeliumeja omassa kuvauksessaan? Mitä uusia piirteitä Jaakobin protoevankeliumi tuo kertomukseen Jeesuksen syntymästä?

Kirjoita vastaus esseemuodossa. Tehtävän maksimipistemäärä on 10 p.

Matteuksen ja Luukkaan evankeliumien kuvaukset Jeesuksen syntymästä eroavat toisistaan (1 p.). Myöhemmin kirjoitettu (0,25 p.) Jaakobin protoevankeliumi hyödyntää niitä molempia (0,25 p.) yhdistäen ja harmonisoiden Matteuksen ja Luukkaan kertomukset (0,75 p.). Lisäksi Jaakob lisää kertomukseen omia erityispiirteitään (0,25 p.). Protoevankeliumin tyyli on yksityiskohtaisempi ja dramaattisempi kuin Matteuksen ja Luukkaan (0,5 p.).

Jaakob taustoittaa Matteuksen ja Luukkaan syntymäkertomuksia kertomalla, miten Maria on kasvanut temppelissä 12-vuotiaaksi, jolloin papit haluavat kihlata hänet miehelle varjellakseen temppelin puhtautta (0,5 p.). Jaakob kertoo, kuinka Joosef päätyi kihlaamaan Marian vaikkakin vastentahtoisesti (0,5 p.). Protoevankeliumissa Joosef on jo leskimies, jolla on omia poikia (0,25 p.). Jaakob kertoo myös Marian roolista temppelin väliverhon valmistamisessa (0,25 p.).

Luukkaan evankeliumissa kuvattu enkelin ilmestyminen Marialle esiintyy Jaakobin protoevankeliumissa, mutta Jaakob tarkentaa ilmestyksen kontekstia (0,5 p.). Kuten Matteuksen evankeliumissa, Joosef saa tietää Marian raskaudesta, mutta Jaakob kuvaa tarkemmin Joosefin ajatuksia (0,5 p.). Toisin kuin Matteus ja Luukas, Jaakob kuvaa tarkemmin yhteisön suhtautumista

Marian raskauteen. Ylipappi kuulustelee Mariaa ja Joosefia sekä juottaa heille kirovettä saadakseen tietää, puhuvatko he totta. Maria ja Joosef selviävät testistä, eikä ylipappi tuomitse heitä (0,5 p.).

Luukkaan evankeliumista Jaakob on hyödyntänyt myös keisari Augustuksen käskyn verollepanosta, minkä seurauksena Joosef ja Maria lähtevät Betlehemiin (0,25 p.). Luukkaan majataloa tai karjaseimeä ei mainita, vaan Jaakobin protoevankeliumissa Jeesus syntyy matkan varrella luolassa (0,5 p.). Jaakob ei myöskään mainitse paimenten vierailua Jeesuksen luona (0,25 p.).

Jaakobin evankeliumi korostaa ihmeitä Jeesuksen syntymän hetkellä: maailma pysähtyy ja Jeesuksen syntyessä luolasta loistaa kirkas valo (0,5 p.). Jaakobin protoevankeliumi mainitsee myös kättilön, jonka Joosef hakee auttamaan Mariaa (0,25 p.). Protoevankeliumi korostaa Marian neitsyyttä synnytyksen jälkeenkin (0,25 p.). Kättilön paikalle kutsuma Salome ei usko neitseelliseen synnytykseen, minkä seurauksena hänen kätensä palaa hänen tutkiessaan Mariaa. Salome kokee ihmeperantumisen koskettaessaan Jeesusta (0,25 p.).

Kuten Matteuksen evankeliumi, Jaakob kertoo tietäjien vierailusta Jeesuksen luona sekä Herodeksen aikomuksesta murhata alle kaksivuotiaat lapset (0,25 p.). Jaakob ei kuitenkaan kerro Egyptiin paosta (0,5 p.), vaan sen sijaan Maria kapaloi Jeesuksen ja piilottaa hänet seimeen, mikä muistuttaa Luukkaan kuvausta Jeesuksen syntymästä (0,5 p.). Jaakob myös kertoo mitä Johanneksen vanhemmille, Elisabetille ja Sakariaalle, tapahtui Herodeksen vainon yhteydessä: Elisabet pakeni lapsensa kanssa vuoren sisään (0,25 p.) ja Sakarias murhattiin, koska hän ei paljastanut poikansa piilopaikkaa (0,25 p.).

OSA 2

Vastaa alla oleviin kysymyksiin Outi Lehtipuun artikkelin To Remarry or Not to Remarry? 1 Timothy 5:14 in Early Christian Ascetic Discourse pohjalta.

1. Mitä tarkoittaa termi 'pseudepigrafinen'? Miten varhaiskristityt kirjoittajat lähestyivät sitä ongelmaa, että Paavalin kirjeissä Paavali vaikuttaisi antavan itsensä kanssa ristiriidassa olevaa opetusta? (2 p)

Pseudepigrafinen tarkoittaa tekstiä, joka on kirjoitettu jonkun nimissä, mutta joka ei tutkimuskäsityksen mukaan kyseisen henkilön kirjoittama. (1 p.) Varhaiskristityn näkemyksen mukaan apostoli ei voinut olla itsensä kanssa ristiriidassa, joten teksteissä ilmenevien ristiriitojen täytyi olla vain näennäisiä. (0,5 p.) Oikealla tulkinnalla, esimerkiksi vertailemalla tekstejä keskenään tai rajoittamalla niiden soveltuvuutta, ristiriitaiset tekstit voitaisiin saada harmoniaan keskenään, ja Paavalin opetuksen 'aito' sisältö selviää. (0,5 p.)

2. Mitä kahta taktiikkaa Tertullianus, Johannes Khrysostomos ja Epifanios käyttävät saadakseen Paavalin kirjeiden avioliittomyönteiset kohdat sopimaan omaan selibaattiopetukseensa? (1 p)

Ensimmäinen taktiikka oli lukea hankalaa kohtaa toisen, asketismille myönteisemmän tekstin valossa. (0,5 p.) Toinen taktiikka oli suhteellistaa hankala kohta koskemaan tiettyä historiallista aikaa tai tiettyä joukkoa ihmisiä. (0,5 p.)

3. Miten Tertullianuksen kanta uudelleen avioitumiseen vaihtelee Lehtipuun mainitsemassa kolmessa teoksessa? (*To his wife, Exhortation of Chastity, On monogamy*)

Teoksessa *To his wife* Tertullianus kannustaa välttämään uudelleen avioitumista, mutta ei suoranaisesti kiellä sitä. (0,5 p.) Hänen mukaansa Paavali sallii uudelleen avioitumisen, mutta vain vastahakoisesti, sillä se on pienempi synti kuin siveettömyys. (0,5 p.) Teoksessa *Exhortation to Chastity* Tertullianus toteaa, että Jumala on tehnyt Paavalin kautta tiettäväksi, että suosii selibaatissa elämistä, (0,5 p.) ja ne jotka eivät noudata tätä Jumalan mieltymystä syyllistyvät syntiin. (0,5 p.) Teoksessa *On monogamy* Tertullianus tuomitsee sekä kaikki, jotka menevät uusiin naimisiin, että ne, jotka sallivat muiden uudelleen avioitumisen. (0,5 p.) Nämä ovat Tertullianusin mukaan syntisiä, vaikka eivät olisi itse avioituneet uudelleen. (0,5 p.)

Lisäpiste: Yleisesti ottaen Tertullianus kannusti vahvasti selibaattiin. Hän vastusti pääsääntöisesti uudelleen avioitumista. (0,25 p.)

Lisäpiste: Teoksessa *On Monogamy* Tertullianus korostaa, että Paavalin myönnytys siitä, että leski saa mennä uudelleen naimisiin, koskee vain tilanteita, joissa kyseinen leski on ollut naimisissa pakanan kanssa. Tällöin ensimmäinen avioliitto ei tapahtunut 'Jumalan silmien alla', eikä sitä silloin lasketa. (0,25 p.)

4. Mitkä kaksi hyvettä Khrysostomos mainitsee merkkeinä 'hyvästä leskestä', ja miten uudelleen avioituminen oli hänen mukaansa osoitus näiden hyveiden puutteesta? (2 p)

Khrysostomoksen mukaan 'hyvän lesken' merkkejä on kunniallisuus (0,5 p.) ja itsehillintä (0,5 p.). Jos nainen oli kyennyt avioliittonsa aikana osoittamaan itsehillintää, hänestä tulisi myös kunniallisesti käyttäytyvä leski. (0,5 p.) Se, että ei kestä leskenä oloa ja haluaa uusiin naimisiin, kertoo Khrysostomoksen mukaan siitä, että on altis maallisille haluille (0,25 p.) ja että lesken sielu on heikko (0,25 p.).

Lisäpiste: Hyvän leskeyden merkinä oli ennen kaikkea vapaaehtoisuus. (0,25 p.)

5. Mitä Epifanios tarkoitti puhuessaan 'aidosta asketismista', ja miten Panarionissa mainitut kaksi lahkoa sortuvat hänen mukaansa 'väärään asketismiin' kieltäessään sekä uudelleen avioitumisen että avioliiton kokonaan? (2 p)

Puhuessaan 'aidosta asketismista' Epifanios tarkoitti sitä, että asketismi (ja siihen kuuluva selibaatti) on valittu vapaaehtoisesti. (1 p.) Artikkelissa esiin nostetut lahkot Panarionista edustivat Epifanioksen mukaan 'väärää asketismia', koska kieltäessään avioliitot kaikissa muodoissaan ne käytännössä vaativat kaikilta jäseniltään asketismia, jolloin sitä ei valittu omasta vapaasta tahdosta vaan yhteisön paineesta. (0,5 p.). Jyrkillä säännöillä nämä lahkot noudattivat Epifanioksen mukaan itse laadittuja sääntöjään Raamatun sääntöjen sijaan. (0,5 p.)

Lisäpiste: Epifanioksen mukaan Paavalin käsky sallia leskien uudelleen avioituminen oli nimenomaan suojakeino väärää asketismia vastaan – selibaatti oli arvokasta vain, jos ihminen itse halusi sitä. (0,25 p.)

OSA 3

Alla on 20 monivalintatehtävää, jotka perustuvat Elina Juntusen ja Ulla Siirron artikkeliin Välinpitämättömyyttä, kyselyä ja elämänsisältöä – Nuorten käsityksiä suhteestaan uskontoon. Merkitse jokaisessa kohdassa se vaihtoehto, jota pidät oikeana. Jokaiseen tehtävään on vain yksi oikea vastaus.

Oikeasta vastauksesta saa 0,5 pistettä. Väärästä vastauksesta saa -0,25 pistettä. Tyhjäksi jätetystä vastauksesta saa 0 pistettä. Voit valita vain yhden vaihtoehdon. Vastausvaihtoehdot ovat satunnaisessa järjestyksessä. Osion kokonaispistemäärä on vähintään 0 ja enintään 10 pistettä.

3.1. Artikkelin tutkimustehtävänä oli selvittää

miten maahanmuuttajien ja kantasuomalaisien uskonnollisuus eroavat toisistaan

mitä nuoret kertovat omasta suhteestaan uskontoon ja uskoon

miksi nuoret eivät halua kuulua kirkkoon

millaista on nuorten hengellisyys

3.2. Viime vuosikymmeninä

nuorten eroaminen kirkosta on vähentynyt

institutionaalisen kristinuskon asema on heikentynyt

nuorten kiinnostus henkisyyden eri muotoihin on heikentynyt

nuorten kiinnostus muita uskontoja kohtaan on heikentynyt

3.3. Tairan mukaan ”notkea uskonnollisuus”

ei sovellu nuorten uskonnollisuuden tutkimiseen

ei edellytä tiukkaa uskonoppeihin sitoutumista

ei painota kokemuksellisuutta

ei kuvaa postmodernin ihmisen suhdetta uskontoon

3.4. Vuonna 2014 julkaistun Nuorisobarometrin mukaan

nuorten uskonnollisuus on kasvanut neljän vuoden tarkastelujaksolla

maahanmuuttajien uskonnollisuus on vahvinta kaupunkialueilla

nuoret ovat Suomessa uskonnollisempia, jos he ovat jonkun muun kuin evankelisluterilaisen kirkon jäseniä

maaseudulla elävät pojat ovat kaupungeissa eläviä poikia uskonnollisempia

3.5. McGuire käyttää käsitettä

eletty uskonto

löyhä uskonto

notkea uskonto

yksilöllinen uskonto

3.6. Vuonna 2015 julkaistun tutkimuksen mukaan rippikoulun kävi Suomessa

yli 80 % ikäryhmistä

yli 60 % ikäryhmistä

yli 70 % ikäryhmistä

yli 90 % ikäryhmistä

3.7. Smithin mukaan uskonnot ovat muuttuneet nuorten kokemusmaailmassa ”moralistis-terapeuttiseksi deismiksi”. Tämä tarkoittaa kokemusta siitä, että

uskunnoissa moralisoidaan ja terapoidaan ihmistä

uskomista kuulumiseen, eli believing in belonging

kokemusta siitä, että uskonto lisää hyvinvointia ihmissuhteissa ja omassa elämässä

Jumalaan uskomista, mutta ei niin kuin kirkko opettaa

3.8. Artikkelin tutkimukseen osallistui

Haastateltavien nuorten määrää ei kerrottu

15 nuorta

23 nuorta

18 nuorta

3.9. Artikkelin tutkimusaineisto kerättiin ”lumipallomenetelmällä”, eli

haastateltavia etsittiin Lumipallo-sivustolta

haastateltavat ja nuorten kanssa työskentelevät ammattilaiset kertoivat uusista haastateltavista

haastateltavat ottivat itse yhteyttä tutkijoihin

haastateltavat kerättiin sosiaalisen median alustoilta

3.10. Artikkelin tutkimusmenetelmät olivat

ryhmähaastattelut ja aineistolähtöinen sisällönanalyysi

teemahaastattelut ja aineistolähtöinen sisällönanalyysi

teemahaastattelut ja narratiivinen analyysi

avoimet haastattelut ja temaattinen analyysi

3.11. Artikkelin aineiston pohjalta muodostettiin viisi ryhmää, joihin haastateltavat kuuluivat.

Ryhmät olivat Välinpitämätön ja kriittinen suhde uskontoon, Passiivinen ja varovaisen myönteinen suhde uskontoon, Myönteinen suhde uskontoon, Syvästi uskonnolliset nuoret sekä Skeptisesti uskontoon suhtautuvat nuoret

Kyselevästi uskontoon suhtautuvat

Epäilevästi uskontoon suhtautuvat

Uteliaasti uskontoon suhtautuvat

3.12. Tutkimuksen mukaan nuoret, joilla oli välinpitämätön ja kriittinen suhde uskontoon

eivät halunneet maksaa kirkollisveroa

eivät olleet pohtineet omaa uskonnollisuuttaan

eivät olleet käyneet rippikoulua

eivät kokeneet kirkkoa heikkojen tukijaksi

3.13. Nuoret, joilla oli välinpitämätön ja kriittinen suhde uskontoon

pohtivat liittyvänsä johonkin toiseen uskontoon

halusivat myöhemmin kirkkohäät

eivät muistaneet osallistuneensa lapsena uskonnollisiin tilaisuuksiin

olivat eronneet kirkosta

3.14. Tutkimuksen mukaan nuoret, joilla oli passiivinen ja varovaisen myönteinen suhde uskontoon

eivät olleet lapsuudessa osallistuneet uskonnolliseen toimintaan

kokivat, että koulun uskonnonopetuksessa oli parannettavaa

olivat käyneet tai aikeissa käydä rippikoulun

eivät halunneet kirkkohäitä

3.15. Tutkimuksen mukaan nuoret, joilla oli myönteinen suhde uskontoon

pohtivat kuitenkin toisinaan kirkosta eroamista

eivät olleet varmoja, mihin uskovat

eivät mieltäneet kirkollisia toimituksia tärkeiksi

eivät olleet tehneet tietoista päätöstä pysyä uskonnollisen yhteisön jäsenenä

3.16. Nuoret, joilla oli myönteinen suhde uskontoon

eivät käyttäneet uskonnollista kieltä

eivät ottaneet kantaa kirkkoa koskeviin ajankohtaisiin kysymyksiin

kokivat, että uskonto voi tarjota toivoa ja lohdutusta

uskoivat Jumalaan

3.17. Tutkimuksessa mainitut kaksi syvästi uskonnollista nuorta olivat molemmat

uskontoon kääntyneitä

turvapaikanhakijoita

kaikkea edellä mainituista

muslimeja

3.18. Syvästi uskonnolliset nuoret

mielsivät kirkon työntekijät ”mukaviksi ihmisiksi”

eivät olleet kiinnostuneita muista uskonnoista

kokivat uskonnon tarjoavan eettisiä ohjeita elämään

eivät rukoilleet joka päivä

3.19. Tutkimukseen osallistuneiden nuorten suhdetta uskontoon määritteli ennen kaikkea

koulun uskonnonopetus

rutiinit ja traditiot

yhteiskunnallinen tilanne

omat tunteet ja valinnat

3.20. Artikkelin tulosten perusteella

nuorilla oli keskenään erilaisia suhtautumistapoja uskontoon

nuorille ei ollut merkitystä sillä, millaisen kokemuksen tai tunteen uskonto tuottaa

nuoret eivät olleet pohtineet oman toimintansa eettisyyttä

nuoret mielsivät uskonnon kuuluvan ennen kaikkea julkisen elämän alueelle